

Wyrok z dnia 17 października 2008 r., I CSK 158/08

Spadkobierca powołany w testamencie późniejszym obowiązany jest wykonać zapis ustanowiony w testamencie wcześniejszym, jeżeli nic innego nie wynika z woli spadkodawcy.

Sędzia SN Elżbieta Skowrońska-Bocian (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Grzegorz Misiurek

Sędzia SN Kazimierz Zawada

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Doroty W. przeciwko Stanisławie K. o wykonanie zapisu, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 17 października 2008 r. skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 13 grudnia 2007 r.

uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

(...) Pozwana nabyła w całości spadek po Władysławie K. na podstawie testamentu z dnia 2 września 2002 r. Wcześniej, w dniu 1 września 2000 r., Władysław K. sporządził testament notarialny, w którym przeznaczył powódce określone nieruchomości, będące przedmiotem żądania w sprawie niniejszej. Sąd Okręgowy przyjął, że na mocy testamentu z dnia 1 września 2000 r. powódka została powołana do dziedziczenia w ułamku wynikającym z wyliczenia matematycznego. Z treści testamentu sporządzonego w dniu 2 września 2002 r. wynika, że spadkodawca odwołał nim testament sporządzony wcześniej, a zatem powództwo jest bezzasadne.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację powódki, jednak inaczej ocenił treść testamentu sporządzonego w dniu 1 września 2000 r. Uznał za trafne prezentowane w apelacji stanowisko, że testament z dnia 1 września 2000 r.

ustanawiał na rzecz powódki zapis określonych tam nieruchomości. Ze względu na to, że wymienione w tym testamencie przedmioty nie wyczerpują prawie całego spadku, nie jest możliwe zastosowanie reguły określonej w art. 961 k.c., jednak powództwo jest bezzasadne, gdyż pozwana byłaby zobowiązana do wykonania zapisu zawartego w testamencie z dnia 1 września 2000 r. tylko wówczas, gdyby spadkodawca zobowiązał ją do tego w testamencie z dnia 2 września 2002 r. albo też gdyby nie pozostawił testamentu, a Stanisława K. dziedziczyłaby na podstawie ustawy. Powołanie pozwanej do całego spadku spowodowało ustanie skutków prawnych testamentu z dnia 1 września 2000 r.

Skarga kasacyjna powódki oparta została na obu podstawach kasacyjnych. W ramach podstawy naruszenia prawa materialnego wskazano obrazę art. 946, 947 i 968 k.c., a w ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania – art. 233 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 968 k.c., spadkodawca może przez rozrządzenie testamentowe zobowiązać spadkobiercę ustawowego lub testamentowego do spełnienia określonego świadczenia majątkowego na rzecz oznaczonej osoby. Oczywiście, możliwe jest zawarcie w jednym testamencie jedynie rozrządzenia zawierającego zapis, a w innym testamencie ustanowienie spadkobiercy; spadkodawca Władysław K. w testamencie z dnia 1 września 2000 r. ustanowił zapis na rzecz powódki, a testamentem z dnia 2 września 2002 r. powołał do dziedziczenia po sobie pozwaną.

W takim stanie faktycznym oba testamenty zachowują swoją moc, zgodnie bowiem z art. 947 k.c., jeżeli spadkodawca sporządził nowy testament, nie zaznaczając w nim, że poprzedni odwołuje, ulegają odwołaniu tylko te postanowienia wcześniejszego testamentu, których nie można pogodzić z treścią nowego testamentu. Ustanowienie spadkobiercy w nowym testamencie daje się pogodzić z ustanowieniem zapisu w testamencie wcześniejszym.

Powołanie spadkobiercy w późniejszym testamencie powoduje, że wcześniej ustanowiony zapis nie traci skuteczności, a obowiązek jego wykonania ciąży na ustanowionym spadkobiercy testamentowym. Wprawdzie w ustawie brak wyraźnego unormowania tej kwestii, ale zasada ta wynika z uregulowań dotyczących zapisu (art. 968 k.c.), skuteczności sporządzanych kolejno testamentów, gdy w testamencie nowym brak klauzuli odwołującej testament wcześniejszy (art. 947 k.c.), a także skuteczności zapisów w sytuacji, w której

spadkobierca testamentowy nie chce lub nie może być spadkobiercą i jego udział przypada innej osobie (art. 967 § 1 k.c.), bądź też gdy następuje przyrost lub do dziedziczenia dochodzi spadkobierca podstawiony (art. 967 § 2 k.c.). Zwłaszcza z art. 967 k.c. jednoznacznie wynika, że zasadą jest przejście na kolejnych spadkobierców obowiązku wykonania zapisów (także poleceń i innych rozrządzeń). Odstępstwo od tej zasady wynika jedynie z odmiennej woli spadkodawcy. Sąd Apelacyjny dokonał swoistego „odwrócenia” przedstawionej reguły, błędnie przyjmując, że to utrzymanie zapisu w mocy wymaga wyraźnego rozrządzenia spadkodawcy.

Z tych względów skarga kasacyjna powódki jest uzasadniona, więc Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).